

MIDDELEEUWS AARDEWERK UIT HEIST-AAN-ZEE

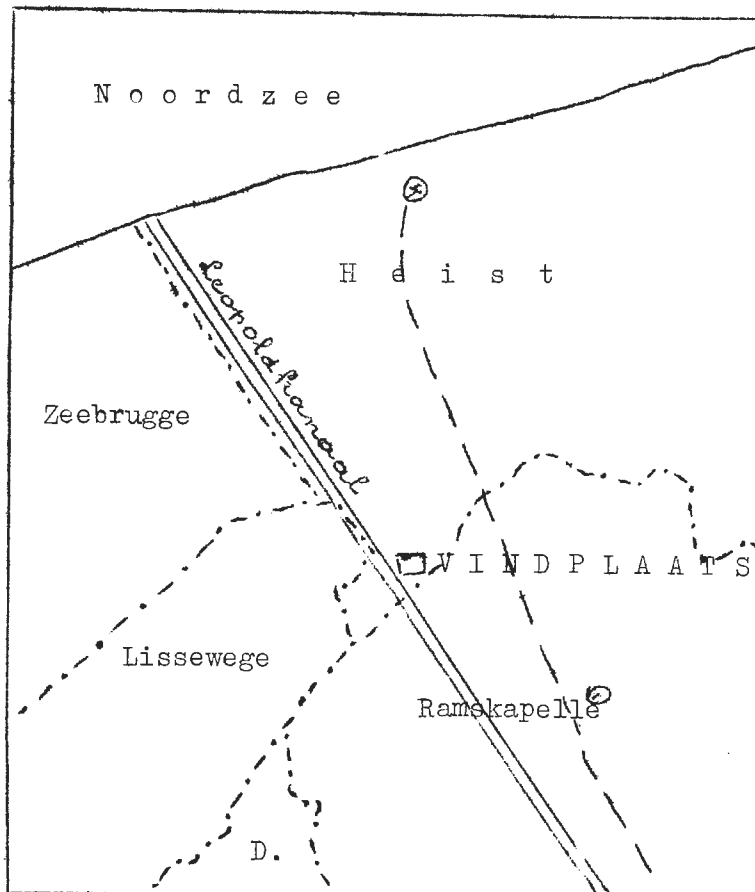
72.41

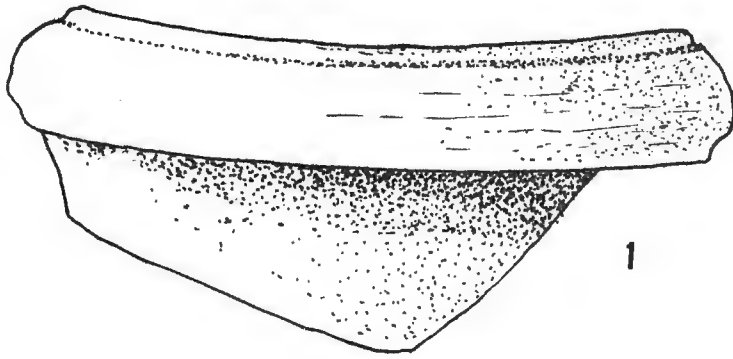
door Fr. Van Bellingen

Heel toevallig vernam ik dat de heer Maurits Coornaert een mooie verzameling van middeleeuwse aardewerkscherven bezat, die hij tijdens een speurtocht op het grondgebied van Heist ontdekte.

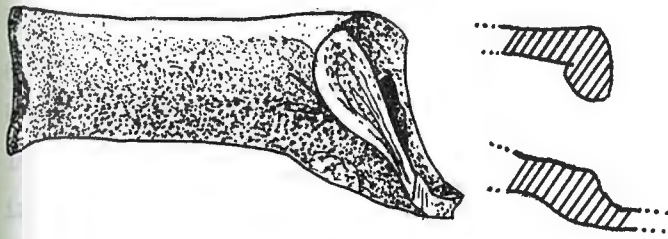
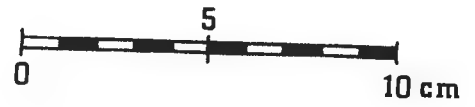
Alvorens over te gaan tot de beschrijving van het schervenmateriaal, wens ik eerst de vondstomstandigheden te belichten. Derhalve laat ik hierna het reëlas volgen dat de heer Coornaert mij zeer bereidwillig verstrekt.

"In de zomer 1962 verkende ik het grondgebied van Heist omwille van mijn topografische en toponimische studie. Langs het Leopoldkanaal, in het 33e begin van Eiesluis, was een steenbakkerij bezig met het uitgraven van perceel A333.

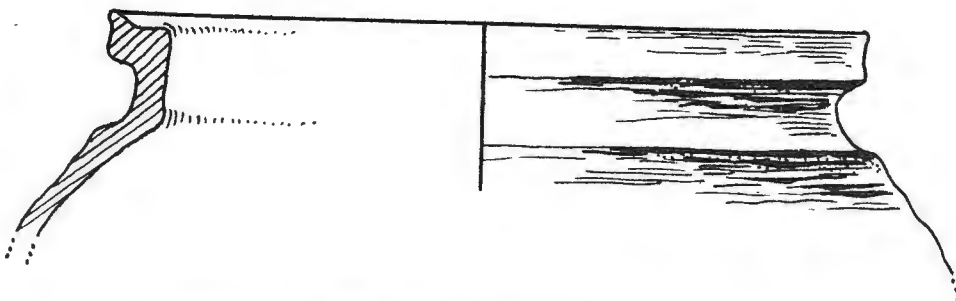

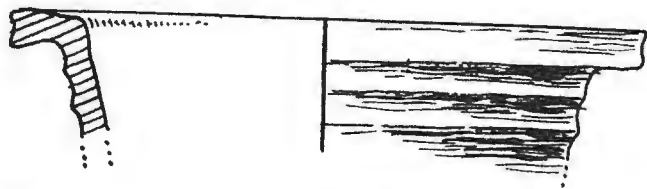
1

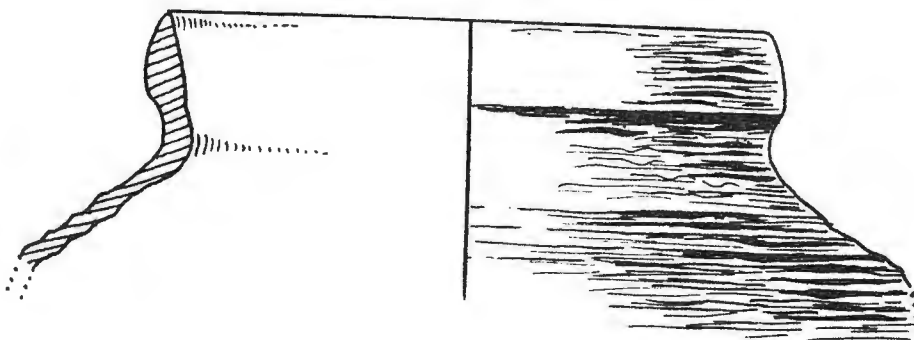
2

3

4

5

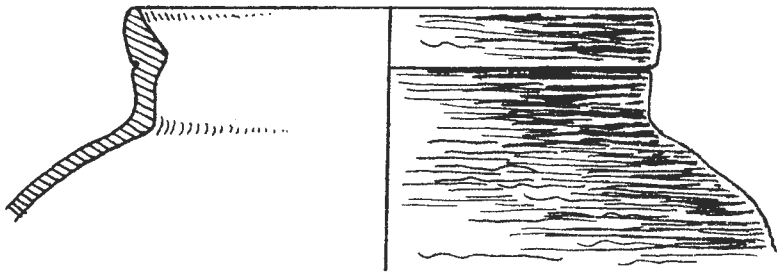
De grond van het perceel, dat een weide van ongeveer 2 ha geweest is, was tot halverwege uitgevoerd. De werklieden namen met hun machine de bovenliggende kleilaag weg tot op de turflaag. In het midden van de weide waren ze op aardwerkscherven gestoten, die ze, naarmate hun werk vorderde, op het blootkomende veen gooiden. Toen ik voor het eerst op het terrein kwam, lagen daar tientallen scherven van allerlei types en formaten door elkaar. Ze konden niet meer laag voor laag in de bodem gesitueerd worden. Toch heb ik zoveel mogelijk scherven verzameld en bewaard. Toen de werklieden daarna de oostelijke helft van de weide aanpakten, bleek deze vóór een paar eeuwen uitgeveend te zijn. In nr 4 van de 5e jaargang (1963) van "Rond de Poldertorens" heb ik reeds uiteengezet hoe de turfdelvers te werk gegaan zijn. De veenders hadden bij hun graafwerk grondvesten van een middeleeuws gebouw ontdekt. Naarmate ze verder veen uitstaken, wierpen ze bovenliggende grond en de bakstenen - het waren moefen van $29 \times 14 \times 6$ - in de uitgeveende strook. Deze bakstenen zaten dus zonder enig verband in de aarde en daartussen bevonden zich scherven. Ook hier was geen enkel stratigrafisch verband meer voorhanden. Het gebouw is vermoedelijk een grote, middeleeuwse hoeve geweest. Landmeter Florens van Marrissien vermeldt, in zijn landboek van de Watering Eiesluis (1576-1583), geen enkel spoor van bebouwing meer op het bewuste perceel. Deze hoeve moet vóór 1500 verdwenen zijn."

Totdaar het verslag van onze vriend. We mogen hem gelukwensen met zijn reddende daad, want dank zij zijn initiatief werd een mooi brokje geschiedenis bewaard, waarvan men niet eens meer het bestaan vermoedde.

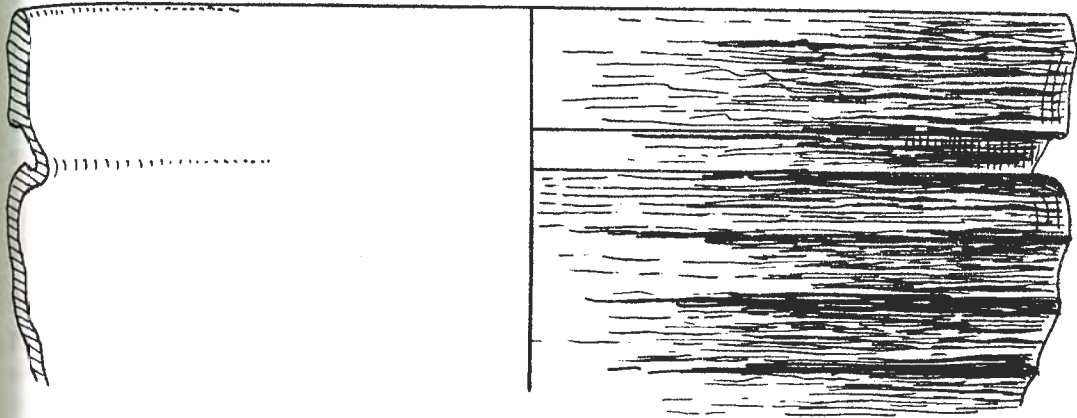
In totaal werden mij 285 scherven overhandigd. Hierin onderscheiden we 1 gallo-romeinse scherf van een wrijfschaal die zonder twijfel dagtekent uit de 2e eeuw na Christus. Verder treffen we 5 scherven van steengoed aan die in het pottenbakkerscentrum van Siegburg werden vervaardigd (1). Het zogenaamde grijs en roodgebakken aardewerk worden respectievelijk vertegenwoordigd door 134 en 145 stuks. Onder de meest representatieve stukken die wij in deze huisraad aantreffen, vermelden we vooral voorraadpotten, kookpotten, braadpannen, borden, visschotels, enz.

Het spreekt vanzelf dat wij niet alle scherven zullen bespreken. Aangezien wij voor een ruime keus staan, zullen we ons aldus beperken tot enkele kenmerkende voorbeelden.

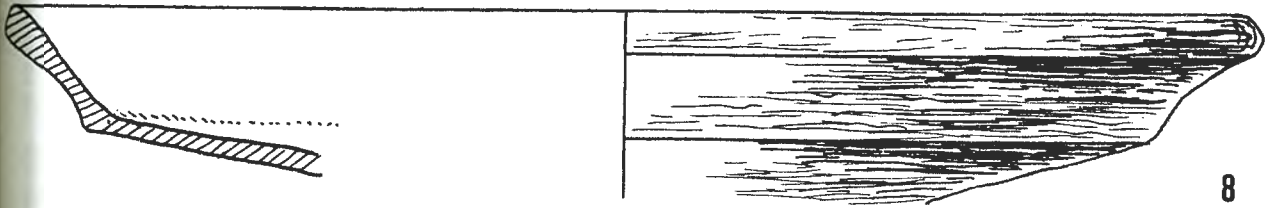
In dit onderzoek maken we een dankbaar gebruik van de voortreffelijke studie die Ir. J.A. Trimpe Burger publiceerde over de "Ceramiek uit de bloei-

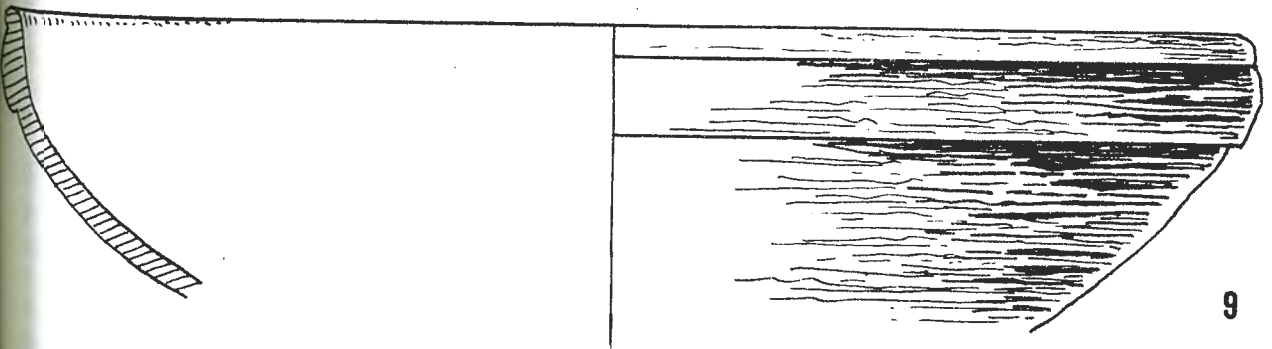
6

7

8

9

tijd van Aardenburg" in de Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek in Nederland - Jaargang 12/13, 1962/1963. Eenvoudigheidshalve verwijzen wij na elk besproken stuk naar de bladzijde en de afbeelding in genoemde studie.

nr 1 (inv. H 6)

Randfragment van een gallo-romeinse wrijfschaal; grijs op de breuk en geel aan de oppervlakte; hard gebakken aardewerk; kwartskorreltjes bevattend.

Datering: IIIe eeuw na Christus

Ref. Erich Gose, Gefasstypen der römischen Keramik im Rheinland, 1950, blz 39 afbeelding 458.

nr 2 inv. H 136)

Steel van een grote, vrij platte pan van roodbruin aardewerk; de steel waarin een stok of iets dergelijks gestoken kon worden om de pan in het vuur te kunnen houden, is hol.

Datering: begin 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 526 afb. 39

nr 3 (inv. H 161)

Fragment van een grijze kogelpot; de rand is van boven vrij breed en heeft een enigszins ondersneden lip.

Diam. 20 cm

Datering: 1ste helft van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz. 522 afb. 32

nr 4 (inv. H 155)

Fragment van een klein grijs potje met een vrij sterk geribbelde wand

Diam. 17 cm

Datering: 1ste helft van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 524

nr 5 (inv. H 153)

Fragment van een grijze kogelpot; de randvorm kan zowel in de 13e als in de 1ste helft van de 14e eeuw thuishoren

Diam. 16 cm

Ref. Trimpe Burger blz 523 afb. 33

nr 6 (inv. H 164)

Fragment van een grijze, wat gedrongen kogelpot met een vrij hoge opstaande rand; de schouder heeft horizontale ribbels

Diam. 14 cm

Datering: 1ste helft van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 523 afb. 34

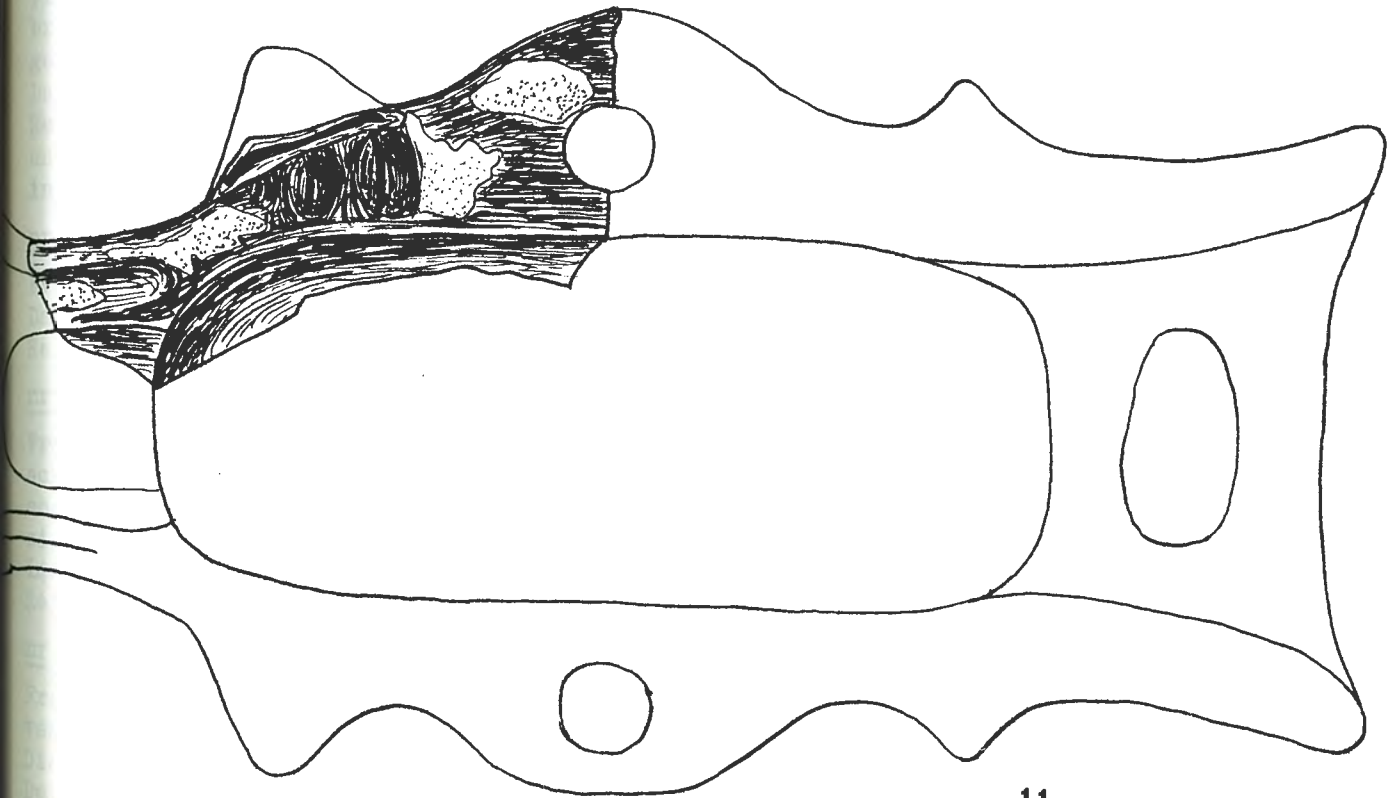
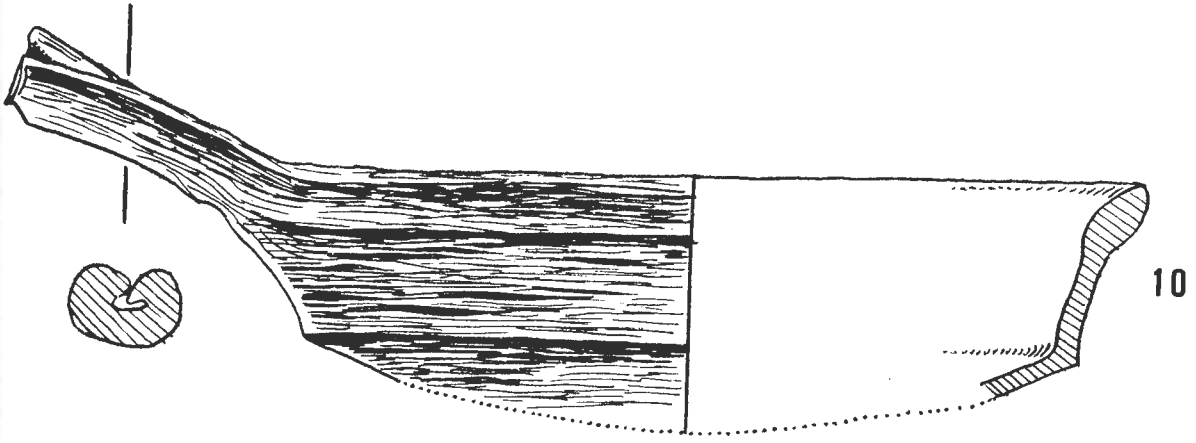
nr 7 (inv. H 167)

Fragment van een grijze, halfbolvormige kom; vrij hoge en nagenoeg verticale randlip, welke iets is ondersneden

Diam. 28 cm

Datering: 2e helft van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 537 afb. 53

11

nr 8 (inv. H 45)

Fragment van een bordje van roodbruin aardewerk, een gedeelte van de binnenzijde is geglaazuurd

Diam. 34 cm

Datering: 2e helft van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 539 afb. 56

nr 9. (inv. H 152)

Fragment van een bord van grijs aardewerk

Diam. 34 cm

Datering: midden van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 539 afb. 57

nr 10 (inv. H 51)

Fragment van een braadpan van roodbruin aardewerk met geglaazuurd binnenoppervlak; vrij slanke steel

Datering: midden van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 540 afb. 58b

nr 11 (inv. H 134)

Fragment van een zogenaamde braadsle of visschotel, roodbruin aardewerk op de breuk grijs, binnenkant geglaazuurd; de rand is versierd met reliëfs van een geelbakkende klei

Datering: midden van de 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 529 afb. 43

en ook in "Aardewerkvondsten van het klooster Mariëndael" door J. G. N. Renaud in Berichten van de R. O. B., jaargang 9 - 1959; blz 209 afb. 10 nr 2

nr 12 (inv. H 171)

Fragment van een vuurklok van grijs aardewerk

Datering: 14e eeuw

Ref. Trimpe Burger blz 526 afb. 40

nr 13 (inv. H 10)

Fragment van een grape van roodbruin aardewerk; de rand-hals is hoog, wat schuin afstaand, onder de bovenrand loopt een ondiepe groef waardoor een soort lip ontstaat; het oor is hoekig hoog opgetrokken, op de hoek is het zijdelings afgeplat; dergelijke oren schijnen kenmerkend te zijn voor laat 14e eeuwse grappen

Ref. Trimpe Burger blz 535 afb. 51

nr 14 (inv. H 36)

Fragment van een soort bord van roodbruin aardewerk waarvan de binnenzijde grotendeels bedekt is met een kleurloos loodglazuur; de rand is zwaar geprofileerd

Diam. 32 cm

Datering: einde 14e eeuw, begin 15e eeuw

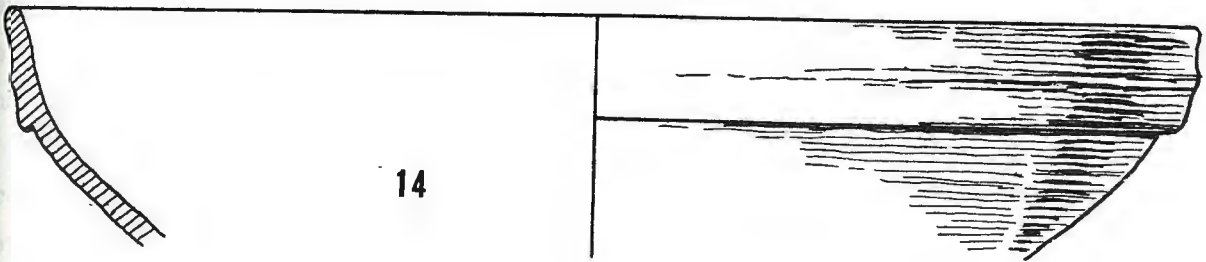
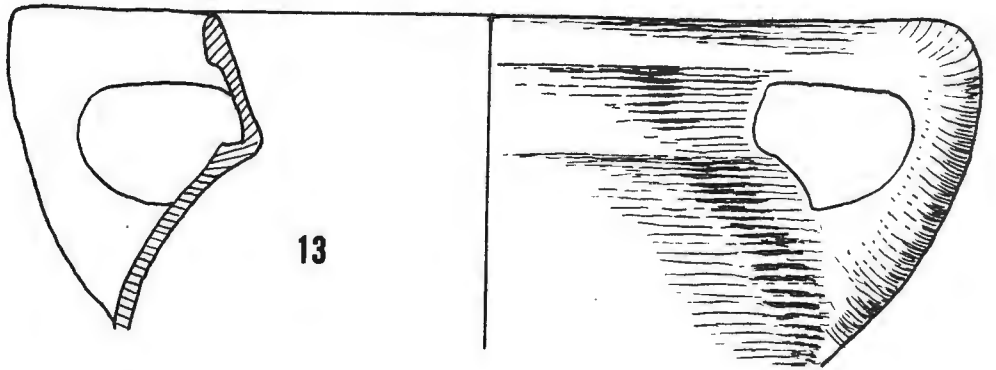
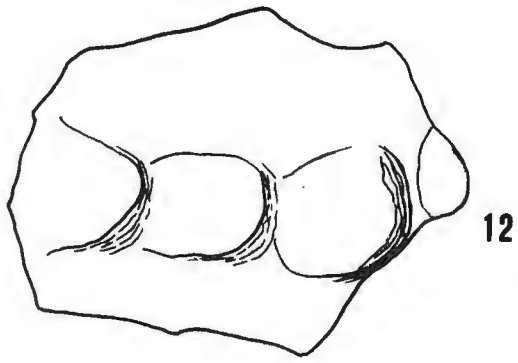
Ref. Trimpe Burger blz 539 afb. 57

nr 15 (inv. H 22-23)

Deksel van roodbruin aardewerk

diam. 15 cm

Datering: einde 14e eeuw, begin 15e eeuw

nr 16 (inv. H 176)

Olielampje van roodbruin aardewerk, breuk grijs

Datering: einde 14e eeuw, begin 15e eeuw

Ref. zie o.a. in R. Borremans en R. Warginaire: "La Céramique d'Andenne" 1966, blz 50 afb. A9/c nr 8

en in J. G. N. Renaud: "Aardewerkvondsten van het klooster van Mariëndael"

Berichten van de R. O. B. jaargang 9 - 1959, blz 206 afb. 7 nr 7

nr 17 (inv. H 139)

Steel van een pan, roodbruin aardewerk

Datering: 14e eeuw.

Merkwaardig is dus wel de aanwezigheid van één scherf uit de gallo-romeinse periode. Waarschijnlijk wijst dit ook op het bestaan van een nederzetting in de omgeving van de vindplaats. Deze ligt immers op de grens Heist-Ramskapelle, op amper 2 km van de zee. Het is niet de eerste maal dat sporen van een romeinse bewoning aldaar worden waargenomen (2).

Hier moet vermeld worden dat in de zuidwesthoek van het bewuste perceel drie zware ronde eiken palen in de turflaag geplant staan. Ze kunnen best overblijfselen van een romeins bouwwerk zijn (3). Ik verwijs in dit verband naar het gallo-romeinse paalwerk dat in 1904 bij het graven van het Zeekanaal, te Zeebrugge, op 1600 m van de zee (4) werd blootgelegd.

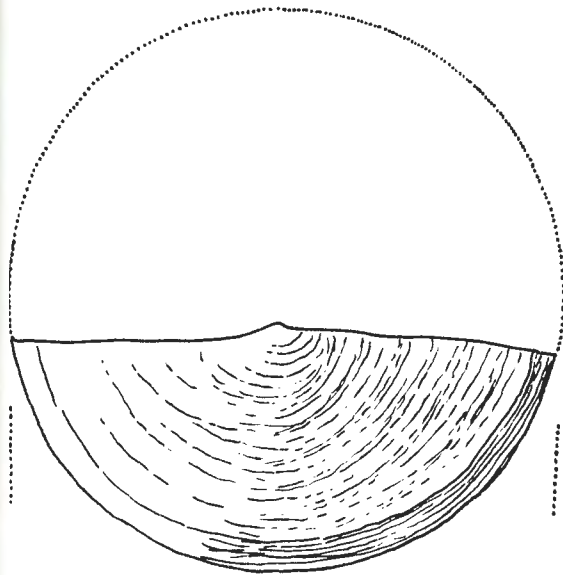
Verder staan in de zuidoosthoek van het perceel een drietal boomstronken in de veenlaag vergroeid. Doch, het uitgebakken terrein is in 1963 opgegeven; de eiken palen en de boomstronken zijn onder water geraakt, voordat een onderzoek kon plaatsvinden.

Het middeleeuws aardewerk vertoont een homogeen karakter. De volledige produktie hoort praktisch thuis in de 14e eeuw en vertoont heel veel gelijkenis met de vondsten uit Aardenburg en uit Middelkerke-Raversijde (5).

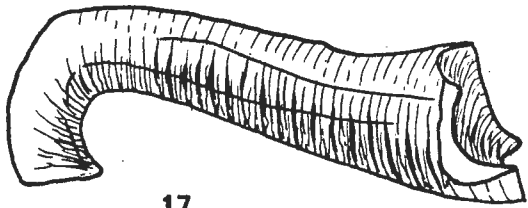
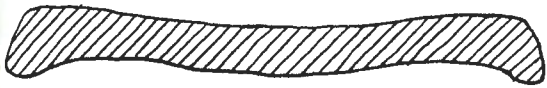
Moge deze korte bijdrage voor vele plaatselijke vorsers een stimulans zijn om met een waakzaam oog de talloze graafwerken te volgen die in hun heem plaatsvinden.

-
1. Ik dankhartelijk Dr. A. Herrnbradt van het Rheinisches Landesmuseum te Bonn, die mij zijn advies heeft gegeven betreffende de herkomst van de steenwerkscherven.
 2. M. Bauwens-Lesenne, Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in West-Vlaanderen, 1963 blz 41.
 3. Medegedeeld door dhr M. Coornaert.
 4. E. Rahir, 25 Années de Rech. de Rest. et de Reconstitutions, 1928 blz 40 en vlg.
 5. R. Borremans, Vondsten uit Middelkerke-Raversijde 1962, in "Duinen" Bul. van het Wetensch. en Kultur. Centrum van de Duinenabdij en de Westhoek nr 6, juli 1963.

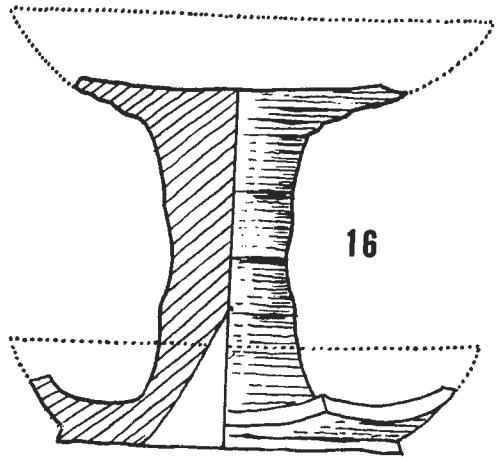
Ik betuig mijn oprechte dank aan mijn Vriend en Medewerker dhr André Matthys, die het tekenwerk verzorgde en mij zijn medewerking verleende bij de identificatie.

15

17

16

andre matthys